



स्थानीय राजपत्र

सरुमारानी गाउँपालिकाद्वारा प्रकाशित

खण्डः ६, संख्याः ६, असार २३ गते, २०७१ साल

भाग-२-

सरुमारानी गाउँपालिका

बालकोषको स्थापना २०८१, संचालन तथा व्यवस्थापन निर्देशिका ,

स्वीकृत मिति: २०१३।८।२२

प्रमाणिकरण मिति: २०१३।८।२३

पृष्ठभूमी:

बालबालिका सम्बन्धी ऐन २०७५ को दफा ६३ को उपदफा ५, स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ को दफा १२ (ग), २९ र दफा ७० बमोजिम प्युठान जिल्लाको सरुमारानी गाउँपालिका भित्रका विशेष संरक्षणको आवश्यकता भएका (अति विपन्न, असहाय, आपतकालिन तथा जोखिम अवस्थामा रहेका) बालबालिकाहरूको तत्काल संरक्षण, उद्धार, राहत वितरण, स्वास्थ्यउपचार, मनोसामाजिक सहयोग, पारिवारिक पुर्नमिलन तथा पुर्नस्थापना गर्न बाञ्छनीय भएकोले सरुमारानी गाउँपालिकाले बालबालिकाको हकहितको संरक्षण र सम्बद्र्धन गर्नका लागि बालकोष सञ्चालन कार्यविधि २०८१ स्वीकृत गरी लागु गरेको छ । स्थानीय स्तरमा आर्थिक स्रोत संकलन गरी परिचालन गर्न सरुमारानी गाउँपालिका स्तरको बालकोष स्थापना गर्नेछ । बालकोषको प्रभावकारी सञ्चालन तथा कार्यान्वयनको लागि स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा १०२ को मातहतमा रही सरुमारानी गाउँपालिकाद्वारा बालकोष स्थापना, सञ्चालन तथा व्यवस्थापन निर्देशिका, २०८१ स्वीकृत गरी लागू गरिएको छ ।

१.संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ :

(क) यो कार्यविधिको नाम बालकोषको स्थापना २०८१, संचालन तथा व्यवस्थापन निर्देशिका ,
” रहेको छ ।

(ख) यो निर्देशिका गाउँ कार्यपालिकाको बैठकले पारित गरेको दिन देखि तुरुन्त लागु हुनेछ ।

(ग) यो निर्देशिकालाई नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार र सरुमारानी गाउँपालिकाले बालकोष सम्बन्धी अर्को व्यवस्था नगरे सम्म कार्यान्वयन गरिनेछ ।

२. विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा :

- (क) “ऐन” भन्नाले बालबालिका सम्बन्धी ऐन, २०७५ सम्भन्नु पर्छ ।
- (ख) निर्देशिका भन्नाले बालकोषको स्थापना २०८१, संचालन तथा व्यवस्थापन निर्देशिका , सम्भन्नु पर्छ ।
- (ग) “गाउँपालिका” भन्नाले सरुमारानी गाउँपालिका सम्भन्नु पर्छ ।
- (घ) “नियमावली” भन्नाले बालबालिकासम्बन्धी नियमावली, २०७८ सम्भन्नु पर्छ ।
- (ङ.) “प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत” भन्नाले स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ८४ बमोजिम सरुमारानी गाउँपालिकाको प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत वा उक्त हैसियतमा कार्यरत अधिकृत कर्मचारी सम्भन्नु पर्छ ।
- (च) “बालकल्याण अधिकारी” भन्नाले ऐनको दफा ६१ बमोजिम सरुमारानी गाउँपालिकामा नियुक्त भएको वा सो हैसियतमा कार्य गर्न तोकिएको अधिकारी सम्भन्नु पर्छ ।
- (छ) “बालगृह” भन्नाले ऐनको दफा ५२ बमोजिम स्थापना भएको बालगृह सम्भन्नु पर्छ ।
- (ज) “बालबालिका” भन्नाले १८ वर्ष उमेर पूरा नगरेको व्यक्ति सम्भन्नु पर्छ ।
- (झ) “विशेष संरक्षणका आवश्यकता भएका बालबालिका” भन्नाले ऐनको दफा ४८ बमोजिमका बालबालिका सम्भन्नु पर्छ ।
- (ञ) “समाजसेवी वा बालमनोविज्ञ” भन्नाले नियमावलीको नियम ८३ बमोजिमको योग्यता पुगी गाउँपालिकामा सुचीकृत भई नियुक्त समाजसेवी वा बालमनोविज्ञ सम्भन्नु पर्छ ।
- (ट) “बालकोष सञ्चालक उप समिति” भन्नाले यस कार्यविधिको दफा ५ बमोजिम गठन भएको उप समितिलाई सम्भन्नु पर्छ ।
- (ठ) स्थानीय बालअधिकार समिति भन्नाले गाउँपालिका स्तरीय बालअधिकार समिति भन्ने सम्भन्नुपर्दछ ।
- (ड) “तोकिएको” वा “तोकिए बमोजिम” भन्नाले यस नीति तथा कार्यविधिअन्तर्गत बनेको नियम वा मापदण्डअनुरूप तोकिएको सम्भन्नु पर्छ ।

३. बालकोष सञ्चालनको उद्देश्य :

- (क) जोखिम अवस्थामा रहेका बालबालिकाको उद्धार गर्ने ।
- (ख) जोखिम अवस्थामा रहेका बालबालिकालाई राहत उपलब्ध गराउने ।
- (ग) जोखिम अवस्थामा रहेका बालबालिकालाई पारिवारिक पुर्नमिलन वा पुर्नस्थापना गर्ने ।
- (घ) जोखि अवस्थामा रहेका बालबालिकालाई आवश्यक मनोसामाजिक परामर्श तथा स्वास्थ्य उपचार उपलब्ध गराउने ।
- (ङ) बेचबिखन, गैरकानुनी ओसारपसार वा बालश्रमको रुपमा रहेका वा जान सक्ने बालबालिकाहरुलाई सहयोग गर्ने ।
- (च) विशेष संरक्षणको आवश्यकता रहेका बालबालिकाहरुलाई थप सहयोग वा उपचारका लागि सम्बन्धित निकायमा प्रेषित गर्ने ।

४. बालकोषको स्थापना :

(१) विशेष संरक्षणका आवश्यकता भएका, जोखिममा परेका तथा हिंसा पीडित बालबालिकाको उद्धार, अस्थायी संरक्षण सेवा, स्वास्थ्योपचार, शैक्षिक प्रबन्ध, मनोसामाजिक सहयोग, राहत, पारिवारिक पुनर्मिलन तथा सामाजिक पुनर्स्थापनासमेत गराउन सरुमारानी गाउँपालिका स्तरमा एक बाल कोष रहनेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको बालकोषमा देहायबमोजिमका रकम रहनेछन् :

- (क) गाउँपालिकाबाट वार्षिक रूपमा विनियोजित बजेट,
- (ख) बालसंरक्षणका लागि सङ्घीय सरकार एवं प्रदेश सरकारबाट प्राप्त रकम,
- (ग) विदेशी सरकार, अन्तर्राष्ट्रिय सङ्घसंस्था वा व्यक्तिबाट प्राप्त हुने रकम,
- (घ) स्वदेशी सङ्घसंस्थाबाट प्राप्त हुने सहायता,
- (ङ) निजी व्यवसायी तथा व्यक्तिहरूबाट प्राप्त हुने आर्थिक सहायता,
- (च) अन्य कुनै स्रोतबाट भएको आम्दानी वा प्राप्त रकम।

(३) उपदफा (२) को खण्ड (ग) बमोजिम रकम प्राप्त गर्न प्रचलित कानूनबमोजिम स्वीकृति लिनु पर्नेछ।

५. कोष सञ्चालन उपसमिति :

(१) गाउँपालिकामा बालकोष सञ्चालनका लागि देहायबमोजिमको संयोजक र सदस्य रहेको एक बालकोष सञ्चालन उपसमिति रहनेछ :

- (क) गाउँपालिकास्तरीय बालअधिकार समितिका अध्यक्ष -संयोजक
- (ख) गाउँपालिकास्तरीय बालअधिकार समितिका सदस्य मध्ये गाउँपालिकाका अध्यक्षले तोकेको १ जना -सदस्य
- (ग) गाउँपालिकाका प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत -सदस्य
- (घ) गाउँपालिकाको महिला तथा बालबालिका शाखा प्रमुख -सदस्य
- (ङ) बालकल्याण अधिकारी -सदस्य-सचिव

(२) उपदफा (१) बमोजिमको समितिको बैठकमा आवश्यकतानुसार बालअधिकार तथा बालसंरक्षणका क्षेत्रमा क्रियाशील निकाय वा संस्थाका प्रतिनिधि एवं बालअधिकार विज्ञलाई आमन्त्रण गर्न सकिनेछ।

६. बालकोष सञ्चालन उपसमितिको काम, कर्तव्य र अधिकार :

बालकोष सञ्चालन उपसमितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुनेछ :

- (क) तत्कालीन समयमा गाउँपालिकाभित्र आपतकालीन अवस्थामा रहेका बालबालिकाको उद्धार एवं संरक्षणका लागि स्थापना भई सञ्चालनमा रहेको गाउँपालिकास्तरीय बालसंरक्षण समिति र वडा बालसंरक्षण समितिका नाममा रहेको बालउद्धार कोष तथा त्यस्तै प्रकारका कोषमा रहेको रकम खोजी गरी यस कार्यविधि बमोजिम स्थापना भएको बालकोषमा जम्मा गर्ने, गराउने,
- (ख) जोखिम अवस्थामा रहेका तथा विशेष संरक्षणको आवश्यकता भएका बालबालिकाको उद्धार गर्ने, स्वास्थ्योपचार गर्ने, पुनर्स्थापना गर्ने एवं बालबालिकालाई राहत दिनको लागि कोषको रकम उपयोग गर्नको लागि निर्णय गर्ने,
- (ग) समितिसँग समन्वयमा कोषको रकम वितरण गर्न वा खर्च गर्न मापदण्ड बनाई लागु गर्ने,
- (घ) स्वीकृत कार्यक्रममा बालकोषको परिचालन गर्ने, गराउने र बालकोषको रकम सदुपयोग गर्ने,

- (ड) बालकोष सञ्चालन उपसमितिबाट कार्यान्वयन भएका कार्यक्रम एवं उपलब्ध गराइएको सहयोगको अनुगमन गर्ने, गराउने,
- (च) बालबालिकाको क्षेत्रमा काम गर्ने निकाय तथा संस्थासँग समन्वय गरी कोष वृद्धिको लागि स्रोतको खोजी गर्ने, र
- (छ) जोखिममा रहेका बालबालिकाको संरक्षण सम्बन्धमा समितिले तोकेका अन्य काम गर्ने, गराउने ।

७. बालकोष सञ्चालन उपसमितिको बैठकसम्बन्धी व्यवस्था :

- (१) बालकोष सञ्चालन उपसमितिको बैठक आवश्यकताअनुसार संयोजकले तोकेको मिति, समय र स्थानमा बस्नेछ ।
- (२) बालकोष सञ्चालन उपसमितिको बैठक बस्नुभन्दा कम्तीमा चौबीस घण्टा अगावै सदस्य-सचिवले बैठकमा छलफल हुने कार्यसूची सहितको सूचना सदस्यलाई दिनु पर्नेछ ।
- (३) बालकोष सञ्चालन उपसमितिको दुई तिहाइ सदस्य उपस्थित भएमा समितिको बैठकको लागि गणपूरक सङ्ख्या पुगेको मानिनेछ ।
- (५) बालकोष सञ्चालन उपसमितिको बैठकको अध्यक्षता सो उपसमितिको संयोजकले गर्नेछ, र निजको अनुपस्थितिमा उपस्थित सदस्यले आफूमध्येबाट छानेको सदस्यले अध्यक्षता गर्नेछ ।
- (६) बालकोष सञ्चालन उपसमितिको बैठकमा बहुमतको राय मान्य हुनेछ, र मत बराबर भएमा बैठकको अध्यक्षता गर्ने व्यक्तिले निर्णायक मत दिनेछ ।
- (७) बालकोष सञ्चालन उपसमितिको निर्णय सदस्य-सचिवले प्रमाणित गरी राख्नेछ ।
- (८) बालकोष सञ्चालन उपसमितिको बैठकको अन्य कार्यविधि समितिले निर्धारण गरेबमोजिम हुनेछ ।
- (९) जोखिममा रहेका बालबालिकाको आकस्मिक उद्धार तथा पुनर्स्थापना गर्नुपर्ने अवस्थामा बालकोष सञ्चालन उपसमितिको संयोजक र सदस्य-सचिवको सहमतिले आवश्यक रकम निकासा गरी खर्च गर्ने सकिनेछ ।

तर त्यसरी खर्च गरिएको रकम त्यसपछि लगत्तै बसेको बालकोष सञ्चालन उपसमितिको बैठकबाट अनुमोदन गराउनु पर्नेछ ।

८. बालकोषको उपयोग र खर्चको सीमा :

- (१) बालकोषको उपयोग देहायबमोजिमको प्रयोजनको लागि गर्न सकिनेछ :
- (क) विशेष संरक्षणको आवश्यकता भएका बालबालिकाको पहिचान गर्न,
- (ख) विशेष संरक्षणको आवश्यकता भएका तथा आपतकालीन अवस्थाका बालबालिकाको उद्धार गर्न,
- (ग) विशेष संरक्षणको आवश्यकता भएका तथा आपतकालीन अवस्थामा रहेका बालबालिकालाई राहत, अस्थायी संरक्षण सेवा, मनोसामाजिक परामर्श, स्वास्थ्य उपचार, कानूनी उपचार, शैक्षिक प्रबन्ध लगायतका सेवा प्रदान गर्न,
- (घ) विशेष संरक्षणको आवश्यकता भएका बालबालिकाको परिवारको खोजी गर्न, परिवार सुदृढीकरण गर्न, बालबालिकालाई परिवारमा पुनर्मिलन गर्न एवं सामाजिक पुनर्स्थापना गर्न, गराउन,
- (ङ) बालबालिकाको हकहितबारे कोष सञ्चालन उपसमितिले तोकेबमोजिम अन्य काम गर्न गराउन,

- (२) बालकोषबाट गरिने बालबालिकाको सहयोगका लागि कोष सञ्चालन उपसमितिले तोके बमोजिमको कागजात पेश गर्नुपर्नेछ ।
- (३) बालकोषको रकम देहायका अवस्थामा बालकोष सञ्चालन उपसमितिको निर्णयबाट खर्च गर्न सकिनेछ :
 - (क) हिंसापीडित बालबालिकालाई घर फिर्ती तथा स्वास्थ्य उपचार सेवाका लागि एक पटकमा अधिकतम रु. ७,५०० (रु. सात हजार पाँचसय) सम्म ।
 - (ख) हिंसापीडित बालबालिकाको लागि अस्थायी आवास, मनोसामाजिक परामर्श, यातायात तथा कानूनी सहायतासमेत दिनका लागि एक पटकमा अधिकतम रु. ११,५०० (रु. एघार हजार पाँचसय) सम्म ।
 - (ग) जोखिममा रहेका बालबालिकालाई तत्काल राहत, शैक्षिक प्रबन्ध, स्वास्थ्य सेवा एवं सामाजिक संरक्षणका लागि एक पटकमा प्रति बालबालिका अधिकतम रु. ७,५०० (रु. सात हजार पाँचसय) सम्म ।
 - (घ) विशेष परिस्थितिमा बालबालिकाको संरक्षणका लागि आवश्यक आर्थिक सहयोग रकमको सीमा तथा भौतिक सहयोग समितिले निर्धारण गरेको मापदण्डबमोजिम हुनेछ ।
- (४) बालकोषको रकम तालिम, गोष्ठी, बैठकभत्ता, भ्रमण तथा अनुगमन एवं प्रशासनिक कार्य र सचेतनाका कार्यक्रम आदिमा खर्च गर्न पाइने छैन ।

९. बालकोषको खाता सञ्चालन :

- (१) बालकोषको रकम बालकोष सञ्चालन उपसमितिको निर्णयले कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयको सहमतिमा नेपाल राष्ट्र बैंकबाट इजाजत प्राप्त 'क' वा 'ख' वर्गको बैंकमा खाता खोली सञ्चालन गर्नु पर्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिमको खाता प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत र लेखा प्रमुखको संयुक्त दस्तखतमा सञ्चालन गर्नु पर्नेछ ।
- (३) प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि बालकोषको रकम खर्च नभई आर्थिक वर्षको अन्त्यमा बाँकी रहेमा त्यस्तो रकम फ्रिज हुने छैन ।

१०. कोषको लेखा र लेखा परीक्षण :

- (१) कोषको आयव्ययको लेखा प्रचलित कानूनबमोजिम राख्नु पर्नेछ ।
- (२) कोषको लेखा परीक्षण गाउँपालिकाको लेखा परीक्षकले गर्नेछ

देविराम पाठक

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

प्रमाणिकरण मिति: २०८१।३।२३